

Тема 6. Благоустрій та озеленення населених місць

Розглянуті теми:

- 6.1 Благоустрій та озеленення населених місць
- 6.2 Теоретичні та методологічні основи організації благоустрою
- 6.3 Система озеленення сучасного міста
- 6.4 Благоустрій міської території

6.1 Благоустрій та озеленення населених місць

Із зростанням міста, РОЗВИТКУ его промисловості, становиться все більш складаний проблема охорони навколишнього середовища, создание нормальних умов для життя и ДІЯЛЬНОСТІ людини. В останні десятиліття поси́л негативний Вплив людини на Навколишнє середовище I, зокрема, на зелені насадження. Проблема зелених масивів (міських парків, лісів, садів, луків) - одна з найважливіших екологічних проблем в городе. Рослінність, як средовосстановлюющая система, Забезпечує комфортність умов проживання людей у місті, регулює (в питань комерційної торгівлі межах) газовий склад Повітря и степень его забрудненості, кліматичні характеристики міських територій, зніжує Вплив шумового фактора и є Джерелом естетичного відпочинку людей; вона має Величезне значення для людини. Тому Антропогенний вплив на озеленення є очень Важлива харчуванням потребує Вивчення.

У Сейчас годину Накопичення великий досвід з благоустрою та озеленення міст, Створений Багатий озеленювальних асортимент рослин и розроблено агротехніка їх вирощування, | Полтава необхідні Прийоми озеленення, специфічні для міст, визначені Способи Утримання зелених насаджень.

В цілому в усьому мире робляться значні зусилля з озеленення та благоустрою міського господарства. Підвищена загазованість и запіленість Повітря, несприятливі фізико-механічні Властивості ґрунту, асфальтове покриття вулиць и площ, наявність підземних комунікацій і споруд в зоне кореневої системи, Додаткове освітлення рослин у нічний час, механічні пошкодження та Інтенсивний режим использование міських насаджень населення - все це лагодити Постійний негативний Вплив на життєдіяльність рослин в условиях міського середовища и виробляти до передчасно відмірання дерев, Задовго до Настанов природної старості.

чималий роль в процесі деградації природного середовища та погіршення здоров'я населення відіграє промислове виробництво, и зокрема хімічна галузь, яка Тільки за ОБСЯГИ скидання Забруднення стічних вод займає друге місце среди промислових виробництв. І тут стає актуальним питання озеленення території, з метою зниження техногенного навантаження.

Благоустрій та озеленення населених місць - це комплекс робіт щодо створення і використання зелених насаджень у населених пунктах. У містобудуванні благоустрій та озеленення є складовою частиною загального комплексу заходів по плануванню, забудові населених місць. Воно має величезне значення в житті людини, має великий вплив на навколишнє середовище. Особливо цей вплив помітно проявляється в містах.

Зелені насадження є основними елементами художнього оформлення населених пунктів. Об'єктами озеленення називається земельна ділянка, на якій складові ландшафту (рельєф, водойми, рослини) і будівельні споруди взаємозв'язані і призначені для задоволення потреб у відпочинку на відкритому повітрі.

Основа системи озеленення сучасного міста - насадження на житлових територіях (у дворах при групах будинків, в садах житлових районів і мікрорайонів), на ділянках шкіл, дитячих

установ. Їх доповнюють насадження загальноміського та районного значення в парках культури і відпочинку, дитячих, спортивних та інших спеціалізованих парках, в скверах і на бульварах, на промислових, комунально-складських територіях, на смугах відводу земель для транспортної комунікації, а також заповідники, санітарно-захисні та водоохоронні зони. Озеленення повинно проводитися за науково обґрунтованими принципами і нормативам. Передбачається рівномірне розміщення серед забудов садів, парків та інших великих зелених масивів, пов'язаних бульварами, набережними, озелененими смугами між собою і пов'язаними з приміськими лісами і водоймами в єдину і безперервну систему. Також при будівництві необхідно стежити за збереженням максимальної кількості існуючих насаджень.

Організація благоустрою та озеленення території муніципального освіти регулюється в основному муніципальними правовими актами, які приймаються відповідно до містобудівного та житлового законодавством, вимогами СНиП та іншими федеральними та регіональними актами. До числа актів, які, як правило, повинні прийматися органами місцевого самоврядування, відносяться:

- Правила благоустрою та озеленення території освіти;
- Правила землекористування та забудови;
- Положення про регулювання містобудівної діяльності на території;
- Положення про паспорт зовнішньої обробки фасадів будівель і споруд ;
- Положення про порядок установки, здачі в експлуатацію, обліку, заміни та знесення

тимчасових споруд;

- Паспорти благоустрою прилеглої території та ін.

Благоустрій навколишнього середовища - це сукупна діяльність з благоустрою територій муніципальних утворень, зміни (реконструкції), підтримання у належному стані зовнішнього вигляду будівель, споруд та об'єктів благоустрою, що формує комфортне середовище життєдіяльності.

Об'єктами благоустрою є різні типи відкритих просторів і їх оточення: парки, сади, сквери, набережні, бульвари, площі, вулиці (в т.ч. пішохідні), двори, пляжі, аквапарки та ін .; зовнішній вигляд фасадів будівель і споруд (в т.ч. тимчасових); тимчасові споруди і їх комплекси - торгові кіоски, павільйони, стаціонарні лотки, міні-ринки, літні кафе, автостоянки, гаражні бокси, окремо розташовані об'єкти зовнішньої реклами та ін.

6.2 Теоретичні та методологічні основи організації благоустрою

Благоустрій - комплекс заходів по плануванню та озеленення нових та існуючих населених місць. Сучасне благоустрій охоплює широке коло соціально-економічних, санітарно-гігієнічних, інженерних та архітектурних питань.

Соціально-економічні вимоги передбачають створення сприятливих умов життя населення, а також раціональне використання міської території. Санітарно-гігієнічні вимоги зводяться до забезпечення в населених місцях здорових умов:

- нормальний мікроклімат;
- чистий повітряний басейн і водний простір;
- інсоляція приміщень;
- провітрювання територій забудови.

До питань інженерної підготовки міської території відносять інженерне обладнання її, організацію міського транспорту та дорожньої мережі. Архітектурно-художні вимоги передбачають створення цілісної та індивідуальної об'ємно-просторової композиції кожного населеного місця з використанням і збагаченням місцевого ландшафту.

У практиці благоустрій виконує три основних види робіт: планування, забудова та озеленення населених місць.

Проекти планування мають на меті раціональне розміщення на міській території всіх будівель і споруд, житлових і промислових районів, вулиць, площ, садів і парків, інженерного обладнання та благоустрою.

Питання забезпечення раціонального планування в даний час мають особливо важливе значення у зв'язку з масовою реконструкцією населених місць і промислових підприємств.

Широкий розвиток комунального будівництва та благоустрою міст і сільських поселень вимагає завершення їх електрифікації, газифікації, телефонізації, забезпечення комунальним транспортом, водопроводом і каналізацією проведення системи заходів щодо подальшого оздоровлення умов життя в містах та інших населених пунктах, включаючи їх озеленення, обводнення, рішучу боротьбу із забрудненням повітря, ґрунту і води .

Обсяг і види робіт з благоустрою населених місць багато в чому залежать від обґрунтованості вибору сприятливої території для будівництва підприємств і житлових районів. Ці завдання вирішуються простіше в селищах і складніше у великих містах, для яких потрібні величезні території, не завжди відповідають пропонованим до них містобудівним вимогам.

Для успішного вирішення усіх взаємопов'язаних завдань планування, забудови та благоустрою населених місць необхідний комплексний аналіз для забезпечення найкращого обслуговування населення та економічності архітектурно-планувальних рішень всіх видів міського будівництва з урахуванням перспективи його розвитку.

Схема зелених насаджень передбачає:

- центральне паркове ядро міста;
- зелені смуги, що з'єднують між собою житлові райони;
- зелені центри житлових районів;
- зелені смуги, що розділяють житловий район на мікрорайони;
- приміські зелені масиви.

Узагальнення та аналіз теоретичних розробок і досвіду з проектування систем насаджень дозволяють висунути таку принципову модель насаджень великих і середніх міст. За цією моделлю місто включає кілька промислових і житлових районів. Промислові райони відокремлені від житлових спеціальними захисними зонами або (якщо немає необхідності в таких зонах) озелененими магістралями. Житлові райони розділені магістралями, уздовж яких створюються зелені смуги та бульвари, що примикають до кордонів мікрорайонів. У центрах мікрорайонів розташовані мікрорайонні сади, а в житлових районах в межах певного радіусу доступності - районні та дитячі парки. Центральний міський парк, центральний спортивний парк і ботанічний або зоологічний парк, тобто загальноміські зелені масиви, розміщені на березі водойми в центрі міста (по відношенню до житлових районів). Внутрішньоміська система озеленення доповнюється лісопарковим поясом, в якому передбачено спорудження зон масового відпочинку, санаторіїв, будинків відпочинку та піонерських таборів.

Історія взаємодії людини і природи показує, що людство розвивало свою економіку за рахунок хижацького використання природних ресурсів. Зміна ландшафтів на великих територіях в результаті знищення лісу для створення сільськогосподарських угідь, неконтрольований випас худоби, виснаження ґрунтів призвели до деградації величезних площ і занепаду цілих цивілізацій стародавнього світу.

У міру ускладнення функціонування економічних систем, збільшення виробництва і споживання роль природно-екологічного чинника постійно посилюється . Підхід до управління екологічними процесами на міській території представляється досить складним і може бути реалізований лише при одночасному обліку, як соціальних факторів оточення людини, так і

природних. Таким чином, зміни в сфері природного оточення людина сприймає їх двоюко: через мікрокосм - мікрорайон, квартал, вулиця, і макрокосм - країна, планета.

Отже, під благоустроєм слід розуміти сукупність робіт і заходів, здійснюваних для створення здорових, зручних і культурних умов життя населення на території міст, селищ міського типу, населених місць, курортів і місць масового відпочинку.

Благоустрій - сукупність робіт (з інженерної підготовки території) та заходів (з розчищення, осушення та озеленення території, поліпшенню мікроклімату), що здійснюються з метою приведення тій чи іншій території у стан, придатний для будівництва та нормального користування за призначенням, створення здорових, зручних і культурних умов життя населення.

Благоустрій та озеленення допомагають підкреслити стрункість архітектурних конструкцій, служить прекрасним фоном для малих архітектурних форм садово-паркових скульптур, лаштунками зелених театрів і танцмайданчиків, використовується в якості живої огорожі, розділових смуг і острівців безпеки.

Благоустрій та озеленення є в місті найважливішим складовим елементом і займає значний простір. Важко переоцінити значення озеленення в житті людей і формуванні міського середовища. Озеленена територія не тільки благотворно впливає на людину, а й надає позитивну дію на екологію міста. При грамотному використанні території можна на довгі роки створити естетично привабливі і функціональні насадження.

6.3 Система озеленення сучасного міста

У сучасних умовах досить важливою є проблема збереження та оздоровлення середовища, що оточує людину в місті, формування в місті умов, благотворно впливають на психофізичний стан людини, що особливо важливо в період інтенсивного росту міст, розвитку всіх видів транспорту, підвищення з кожним роком тону міського життя. Зелені насадження впливають на температурно-вологісний режим: навіть невеликий зелений масив знижує температуру влітку на кілька градусів не тільки всередині себе, але і в прилеглих районах. Зелені насадження впливають на іонізацію повітря, також насадження володіють великою випаровує здатністю.

Важливу роль відіграють зелені насадження в процесі газообміну: вони поглинають вуглекислий газ і виділяють кисень. Це їх властивість використовується в умовах міста. Зелені насадження по-різному беруть участь у цьому процесі. Наприклад, тополя берлінський майже в 7 разів більше ялини звичайної поглинає вуглекислий газ і виділяє кисень, дуб звичайний - в 4,5 рази, липа крупнолистяна - в 2,5 рази. При підборі дерев і чагарників для міських умов слід враховувати активність зелених насаджень у цьому процесі.

Зелені насадження з успіхом можна використовувати для очищення міського середовища від пилу і газу. Цю особливість дерев корисно враховувати при проектуванні посадок, що захищають від пилу.

Велика роль зелених насаджень у формуванні міського середовища. Шелест листя, спів птахів, естетичний вплив благотворно впливають на нервово-психічний стан людини, озеленення організовує мікроклімат і наближає умови навколишнього середовища людини до оптимальних.

Санітарно-гігієнічні вимоги до житлової забудови визначають необхідність захисту житлових масивів від шуму. Одним з головних джерел шуму на міських магістралях є автотранспорт. Зелені насадження допомагають людині в боротьбі з шумом. Проведені дослідження показують, що навіть в безлистому стані зелені насадження знижують рівень шуму на 2-6 дБА. Зелені насадження поглинають до 24% звукової енергії, а її частину, відображають, розсіюючи її у всіх напрямках. Відсутність зелених насаджень часто призводить до зростання рівня шуму, так як звукові хвилі посилюються, відбиваючись від вертикальних площин будівель.

Для захисту території від шуму влаштовують екрани із зелених насаджень між джерелом шуму і захищеними об'єктами. Висоту таких екранів приймають за спеціальними розрахунками. Відповідно до них і вибирають породи дерев потрібної висоти (зазвичай не менше 5-8 м). Зелені насадження в шумозахисному екрані повинні щільно змикатися своїми кронами як по горизонталі, так і по вертикалі. Для цього використовують у верхньому ярусі листяні густокронні дерева, а в нижньому - чагарники.

Усередині мікрорайону зелені насадження знижують шум від інших джерел шуму: спортивних, дитячих та господарських майданчиків.

Зелені насадження використовують в інженерному благоустрої для подолання деяких небажаних явищ природи. Ефективно озеленення в боротьбі з селевими потоками, коли разом з тане снігом з гір спадають потоки каменів і розмитих порід. За допомогою зелених насаджень змінюють напрямок потоку, захищаючи таким чином населені пункти. Озеленення допомагає захищати об'єкт від снігових і піщаних бурь, запобігти снігові замети, а де потрібно, навпаки, сформувати достатній сніговий покрив. За допомогою озеленення зміцнюються укоси, припиняються процеси яроутворення, осушують заболочені райони, ліквідують зсувні явища. Для цих цілей використовують породи дерев і чагарників з особливими якостями: вологолюбні, з густою розгалуженою потужною кореневою системою.

Зелені насадження мають архітектурно-планувальне значення. У збагаченні архітектурного вигляду забудови житлових районів і мікрорайонів важлива роль відводиться ландшафту. Поряд з виразністю забудови і пластикою малих архітектурних форм природні умови мають неабиякий вплив на загальне естетичне сприйняття.

За допомогою ландшафту можна помітно збагатити вигляд міста, надати риси індивідуальної виразності будь-якому району міста. У злитті з природою оживають традиції давньоруського містобудування.

Використання наявного горбистого рельєфу, мальовничих обрисів берегів річок і водойм, великих масивів зелених насаджень, ярів, потічків, скупчення валунів та інших, нехай навіть непоказних з першого погляду елементів ландшафту призводить до неповторної мальовничості та виразності природи. У разі необхідності природне середовище збагачується елементами ландшафтної архітектури. Все це надає своєрідність силуету і панорамі окремих районів та міста в цілому.

Озеленення володіє необмеженим різноманіттям колірних відтінків, що змінюються в часі і просторі. Зелень в будь-який час року діє на людину заспокійливо. Дерев, чагарнику, квіти прикрашають наше життя. Велика сила їх естетичного впливу на людину. Сучасний рівень цивілізації видалив людини від природи, тому тепер людині її особливо не вистачає.

Зелень завжди приємна для ока, вона оживляє силуети кам'яних міст. За допомогою озеленення можна об'єднати воедино і створити композиційно ціле з окремих будівель. При правильному підборі асортименту дерев і чагарників, витких рослин, квітів і газону можна штучно створити різні кольорові гами, виразні поєднання рослин по їх формам, обрису, структурі, обсягом.

В цілому система озеленення сучасного міста включає **три групи насаджень**:

- загального користування;
- обмеженого користування;
- спеціального призначення.

Розглянемо більш докладно класифікацію міських зелених насаджень за призначенням.

Насадження загального користування. У цю групу включені зелені насадження, доступні всім жителям міста:

- парки культури і відпочинку, центральні парки загальноміського та районного значення;

- лісопарки і парки -заповідники;
- дитячі парки;
- міські сади, сквери, бульвари;

- насадження на вулицях і при громадських установах.

Насадження загального користування захищають пішоходів від шуму, пилу, надмірної сонячної радіації, допомагають поліпшити умови для тривалого і короткочасного відпочинку населення та організувати масові культурно-освітні, політичні, видовищно-розважальні заходи, заняття фізкультурою і проведення оздоровчої роботи серед населення.

Насадження обмеженого користування. До цієї категорії належать зелені насадження, розташовані на території установ та підприємств:

- насадження при навчальних закладах, дитячих установах, при клубах, палацах культури, будинках піонерів, при науково-дослідних установах, лікарнях та лікувально-профілактичних установах;

- насадження внутрішньоквартальні (за винятком садів мікрорайонів) і т.д.

Ця категорія зелених насаджень використовується для занять на відкритому повітрі фізкультурою, для проведення ігор дітей, лікувальних та профілактичних процедур, спеціальних досліджень і відпочинку людей в перервах від роботи.

Насадження спеціального призначення. Ця категорія зелених насаджень включає:

- захисні зони при промислових підприємствах, що захищають від несприятливих природних явищ;

- водоохоронні зони;

- протипожежні насадження захисного і меліоративного призначення;

- насадження вздовж вулиць, автомобільних доріг;

- насадження при спецоб'єктах (розплідники, квіткові господарства, ботанічні і зоологічні сади).

Відповідно до призначення насаджень вибирають типи посадок, асортимент дерев. **Зелені насадження спеціального призначення** зменшують несприятливий вплив промислових підприємств, транспорту на навколишнє середовище, захищають від вітрів, снігових і піщаних бурь, служать перешкодою для поширення вогню, диму, шуму, селевих потоків, захищають від забруднення і зайвого випаровування водойми, формують ландшафт.

Насадження загального, обмеженого користування та спеціального призначення разом складають і в цілому характеризують **систему озеленення міста**. Зелені насадження загального користування є найбільш важливим показником ступеня озеленення міста. Добре озеленим можна вважати місто, в якому на 1 жителя припадає 20-30 м² і більше зелених насаджень загального користування. Оскільки в даний час містобудування відводить важливе місце зеленому будівництву, то ступінь озеленення міста дає уявлення про успіхи благоустрою при створенні даного населеного пункту.

Всі категорії зелених насаджень представляють в сукупності єдину систему озеленення, в якій кожен об'єкт виконує свої функції. Для всіх об'єктів в системі озеленення міст на основі практичних даних розроблені теоретично обґрунтовані нормативи.

Загальноміські зелені насадження. До цієї групи відносяться лісопарки, міські парки культури і відпочинку, призначення яких - забезпечення тривалого відпочинку населення (від 2 до 8 год). **Лісопарки** являють собою великі території упорядкованих, але все ж природних лісів. В лісопарках при наявності водойм розміщуються пляжі, човнові станції, спортивні комплекси, зони відпочинку. **Парки культури та відпочинку** більш впорядковано. Їх території зонуються для відокремленого розміщення видовищних споруд, культурно-освітніх об'єктів, спортивних та

фізкультурних споруд, дитячих майданчиків, майданчиків тихого відпочинку дорослих та господарської зони.

Насадження житлових районів. До цієї групи відносяться парки, сквери, сади, насадження громадських та культурно-побутових закладів, посадки на вулицях і при житлових будинках.

Серед парків найбільш часто зустрічаються дитячі, спортивні парки загального призначення. Існують і інші різновиди парків, наявність яких у місті визначається конкретними особливостями розвитку населеного пункту, його призначенням і кліматичними умовами. Наприклад, історичний і меморіальний парки створюються на основі пам'яток, пов'язаних з яскравими історичними подіями, іменами чудових людей. Ботанічний, етнографічний парки виникають в місцях з особливими кліматичними умовами, багатою давньою культурою. Зоологічний парк, парк розваг, парк-виставка створюються в особливо розвинених або курортних центрах.

Планувально всі парки вирішуються як Лугопарк, гідропарки або звичайні парки. У лугопарк основна частина територій зайнята відкритими просторами з луговим газоном. Гідропарки насичені гідроспорудами - водоймами, ставками, каскадами, фонтанами і т.д.

Особливий вид зелених насаджень - підходи до важливих суспільних комплексам - вирішуються в урочистому парадному стилі і пов'язують внутрішнє планування комплексів з міськими магістралями.

Сади, сквери, бульвари та насадження на вулицях служать для короткочасного відпочинку і захищають жителів від неприємних явищ: шуму, пилу, зайвого сонячного опромінення, а також організують пішохідний рух. Озеленення житлових територій покращує мікроклімат і створює оптимальні умови для цілодобового відпочинку населення безпосередньо біля житлових будинків. Зелені насадження на ділянках шкіл і дитячих ясел-садків сприяють повноцінному розвитку дітей. Озеленення громадських установ використовується для короткочасного відпочинку відвідувачів.

У містах повинна проектуватися єдина система парків, скверів, бульварів та інших видів озеленення. Особливий ефект досягається, якщо забезпечується безперервність зеленої мережі. У зв'язку з цим надзвичайно приваблива ідея, що отримала назву «поляризований ландшафт», або «зелені коридори», що пронизують міста по їх радіусу. Її автор Б.Б. Родоман зазначає, що «при русі вздовж включеного в таку мережу зеленого коридору по стежці, ізольованої рослинністю і рельєфом від міського шуму і виду будівель, рекреаційний простір практично нескінченно, хоча і займає незначну площу. Відгалуження від зеленої мережі повинні підходити до кожного житловому комплексу».

Таким чином, здійснюється зв'язок з природою в містах. Необхідно враховувати і те, що місто, розвиваючись і розширюючись, все більше скорочує спілкування людини з природою, а внутрішньоміські насадження, цей зв'язок підтримують.

Архітектурно-художній вигляд міста, як і якість його середовища, багато в чому залежать від площі озеленення територій, що знаходяться в його межах. Вони роблять також значний вплив на можливості організації повноцінного відпочинку міських жителів, на їх психологічний стан. Неодноразово зазначалося, що жителі оцінюють вигляд міста більш високо, коли є достатня площа озеленених територій. Саме тому містобудівні норми завжди передбачали певну площу озеленення на одного жителя, а також ще додаткову кількість зелені. До цього необхідно додати озеленення санітарно-захисних зон (розміри, яких встановлюються відповідно до класу шкідливості підприємства або транспортної магістралі), а так само ботанічні сади, зоопарки, лісопарки.

Велике значення має раціональний характер використання природних компонентів, правильний розподіл відвідувачів і зонування, майстерність у формуванні пейзажів і окремих

споруд. Велика цінність природного ландшафту: це середовище вважається ідеальною для повного відновлення фізичних і моральних сил. Тому вже багато десятиліть існує прагнення зберегти природні лісові масиви, включаючи їх в міські межі при розвитку міста і використовувати надалі як парків.

Формування «зеленої території» в центрі міста - це засіб створення архітектурного простору, який продовжує і розвиває ансамбль міста. У цьому випадку природні елементи: рельєф, вода, насадження - додаток до відкритої архітектурної композиції.

Озеленення при багатоповерховій забудові, довгий час здійснювалося шляхом створення своєрідних садів і скверів парадній планування, з підірними стінками, сходами, альтанками, які копіювалися з паркових, як і прийоми посадок дерев і чагарників - переважали рядові посадки і стрижені зелені «стілки». Такі сади виявлялися не завжди функціонально повноцінними; затінення від багатоповерхових будинків гнітило рослинність, а «подвійне» затінення від будинків і дерев створювало в ряді випадків несприятливий мікроклімат в самому саду. Такий тип озеленення спостерігається в місті Сімферополі, особливо в межах нових житлових багатоповерхових мікрорайонів. В цілому у формуванні ландшафту сучасних житлових районів ще не виробилися прийоми, повною мірою відповідають функціональним, екологічним та естетичним завданням створення повноцінної зовнішньої житлового середовища. Вдалі рішення можуть бути отримані шляхом більш повного врахування природно-кліматичного комплексу в його мікрокліматичних характеристиках. При створенні озеленувальних систем вирішують **три основні групи завдань, тісно пов'язані з екологією:**

- містобудівні, пов'язані з членуванням окремих зон і структур населеного місця, об'єднанням частин в одне ціле, підвищенням виразності архітектурних ансамблів;

- оздоровчі, пов'язані з оптимізацією мікроклімату, підвищенням сануючих ефекту. Так, вмілим розміщенням рослинності, поєднанням відкритих і закритих ділянок в парку, сквері, можна знизити швидкість вітрового потоку, регулювати температуру повітря і відносну вологість;

- рекреаційні, які вирішують проблеми відпочинку міського населення. Важливе значення у вирішенні цих завдань відіграє озеленення. В системі озеленення міст і селищ входять різноманітні за своїм функціональним значенням об'єкти озеленення.

Забезпечення сприятливого середовища життєдіяльності є основною метою містобудівної політики, здійснюваної в межах житлових територій

Поряд з містобудівними, архітектурними, технічними аспектами важливе значення для формування високих архітектурно-художніх, функціонально-планувальних, соціально-побутових, санітарно-гігієнічних та екологічних якостей міських територій в цілому, і територій житлової забудови зокрема, має благоустрій територій. Житло не може вважатися комфортним, якщо оточення будинку не упорядковано.

6.4 Благоустрій міської території

Поняття «благоустрій міської території» включає в себе роботу з будівництва, реконструкції, ремонту та утримання міської вулично-дорожньої мережі, мостів, тунелів, шляхопроводів, змісту і розвитку мереж освітлення, утримання рекреаційних зон, роботу з озеленення міських територій, змісту громадських туалетів, змісту і розвитку об'єктів зливової каналізації, організації майданчиків для вигулу собак, комплексному розвитку внутрішньодворових територій.

Всі ці види робіт здійснюються для приведення території в стан придатний для створення умов, що сприяють нормальної життєдіяльності населення міста. Іншими словами, поліпшення

благоустрою міських територій - це така організація території, яка сприятиме екологічній безпеці здоров'я людини, підвищенню якісного рівня життя городян.

Міста і селища представляють собою раціональну комплексну організацію виробничих зон, житлових районів, мережі громадських і культурних установ, побутових підприємств, транспорту, інженерного обладнання та енергетики, забезпечують найкращі умови праці, побуту і відпочинку людей.

Населені пункти створюють матеріальну, соціальну, культурну і естетичну середовище, в якому живуть, працюють, проводять дозвілля громадяни, виховуються нові покоління і реалізуються інші форми життєдіяльності населення. Іншими словами - середовище проживання (життєдіяльності) населення.

Рівень благоустрою населених пунктів - один з показників якості середовища проживання, а цілеспрямована діяльність з формування сприятливого середовища проживання населення становить суть державної містобудівної політики.

Сучасне якість середовища проживання в багатьох населених пунктах не можна назвати задовільним. Структура організаційної побудови мережі населених пунктів суттєво порушена, особливо на низовому територіальному рівні, де перестали існувати багато колгоспи і радгоспи, а їх центральні садиби втратили своє значення багатофункціональних центрів і прийшли в занепад. Матеріальне становище переважної частини населення в існуючих економічних умовах не дозволяє впоратися з таким завданням.

Територіальна зона - це територія, стосовно якої встановлюється містобудівний регламент дозволеного використання і будівельного зміни об'єктів нерухомості. Дозволене використання встановлюється відповідно до законодавства та з урахуванням сервітуту.

Територіальні зони мають таку класифікацію:

- міська зона - умовна територіальна одиниця міста. Міські зони:

1) відображають історичний розвиток і внутрішню організацію міста;

2) розрізняються по інтенсивності використання займаної площі, складом населення та іншим соціально-економічними характеристиками;

- приміська зона - це територія, прилегла до міста і перебуває з ним у тісному функціональному, культурно - побутова та іншої взаємозв'язку. **Приміські зони** особливо розвинені навколо великих міст і є частиною міських агломерацій. У приміських зонах великих міст розміщуються передмістя, міста-супутники, зони відпочинку, сільськогосподарські угіддя;

- зона заміського відпочинку - територія:

1) охоплює акваторії, ліси, гори і луки,

2) розташована в приміській зоні;

3) використовується для короткочасного або тривалого відпочинку міського населення;

- рекреаційна зона - спеціально виділяється територія в приміській місцевості або в місті, призначена для організації місць відпочинку населення і включають в себе парки, сади, міські ліси, лісопарки, пляжі, інші об'єкти. В рекреаційні зони можуть включатися особливо охоронювані природні території та природні об'єкти;

- водоохоронна зона - територія:

1) примикає до акваторій річок, озер, водосховищ та інших поверхневих водних об'єктів;

2) виділяється для охорони вод від забруднення.

В водоохоронній зоні заборонена або обмежена господарська діяльність в інтересах:

1) запобігання забруднення, замулення і виснаження водних об'єктів;

2) збереження довкілля об'єктів тваринного і рослинного світу;

- зелена зона - територія навколо населеного пункту, де зберігаються деревна рослинність, чагарники, трав'яний покрив і тваринний світ в цілях створення умов для очистки середовища від забруднень, збагачення повітря киснем і підтримки умов для відпочинку жителів.

Прибудинкова територія - примикає до будинку земельну ділянку, що включає:

- тротуари, дворові і внутрішньоквартальні проїзди;
- зелені насадження;
- господарські, дитячі та спортивні майданчики, майданчики ;
- обладнані для збору твердих побутових відходів тощо

Благоустрій прибудинкової території передбачає проведення комплексу базових робіт і послуг з підтримки в справному стані майданчиків, огорож, місць відпочинку, зелених насаджень та інших елементів благоустрою

Система благоустрою та озеленення муніципального освіти - це система прийняття рішень, спрямованих на соціально-економічний, екологічний, інженерне і архітектурно-планувальне рішення території муніципального освіти.

Класифікація об'єктів прогнозування в благоустрої:

- місто як складна динамічна система;
- окремі підсистеми міста, ідентифіковані по галузевим, функціональним або структурному ознакою;
- окремі територіальні утворення міста.

Завдання прогнозування:

- прийняття адміністративних рішень в області міського розвитку;
- вироблення містобудівної, житлової та інвестиційної політики;
- розробка пропозицій по системах міського управління;
- розробка пропозицій для складання цільових муніципальних програм в області

Програми з благоустрою розробляються відповідно до затвердженого плану першочергових заходів реалізації генерального плану розвитку міста, або на основі документації містобудівних та економічних прогнозів і приймаються представницьким органом місцевого самоврядування.

Таким чином, основними напрямками **благоустрою та озеленення міської території** є:

- діяльність за територіальним плануванню, спрямована на створення умов для сталого соціально-економічного розвитку міста;
- створення системи управління земельними ресурсами та нерухомістю, поліпшення інвестиційного клімату;
- розвиток житлового будівництва усіх форм власності;
- організація систем інженерної та транспортної інфраструктур, озеленення міської території, а також забезпечення умов економії ресурсів;
- створення умов для забезпечення населення сферою соціальних послуг (в т.ч. забезпечення незаможних житлом), об'єктами спортивного, культурного та побутового обслуговування, освіти та охорони здоров'я;
- охорона навколишнього середовища, збереження культурної спадщини, попередження надзвичайних ситуацій.

Благоустрій території - створення на будь-якій території зручностей (споруд, інфраструктури) для життя, роботи і відпочинку людей (водопровід, каналізація, озеленення, дороги, лавки на зупинках і в парках, дитячі майданчики, бульвари і т.д.).

З метою здійснення більш ефективної діяльності необхідно передбачити здійснення низки заходів, спрямованих на **усунення недоліків сучасної організації території міста**. Основними із заходів є:

- визначення чіткого функціонального зонування міської території;
- виявлення напрямки розвитку міського центру;
- створення чіткої структури магістралей і зелених насаджень;
- забезпечення житлових районів необхідними видами інженерного обладнання та благоустрою;
- створення та облаштування зон відпочинку городян.

Також слід відзначити, що роль благоустрою та озеленення в оздоровленні атмосфери, їх санітарно-гігієнічні функції надають утримання та охорони зелених насаджень важливе значення, поряд з вирішенням інших екологічних проблем. Питання формування повноцінного життєвого середовища людини в даний час набули особливої актуальності та гостроти.

В умовах життєдіяльності великого міста характерними факторами, супутніми розвитку цивілізації, стають загазованість і запиленість повітря, в літній час відзначається перегрів асфальтових і плиткових покриттів, стін будівель, зі збільшенням потоку автотранспорту помітно посилюється шумове забруднення міського середовища.

Однією з **основних проблем благоустрою та озеленення міської території** є розвернувшееся за останні роки будівництво будівель офісів, магазинів, житлових будинків, численних кафе, що значно ущільнює сформовану забудову, особливо в центральній частині міст. Під забудову часто потрапляють ділянки, раніше зайняті насадженнями, що призводить до істотного зниження рівня озеленення житлових кварталів, мікрорайонів і міста в цілому. Для того щоб розробити заходи з благоустрою населених місць необхідно вивчити стан благоустрою та озеленення на території конкретного муніципального освіти.

З метою зменшення впливу шкідливих антропогенних факторів зростає необхідність збільшення площі зелених насаджень: облаштування об'єктів культурно-масового відпочинку населення, парків та скверів, збільшення протяжності захисних смуг насаджень магістральних доріг по вулицях міста, заборонених насаджень вздовж річок і водойм, а також зміцнення санітарних захисних насаджень навколо міста.

Питання озеленення та благоустрою територій міст з кожним роком набувають все більшої актуальності. Зелені пояси лісів, що оточують населені пункти, паркові та садові зони, міські сквери та бульвари, море квіткових клумб - всі ці так звані «продукти озеленення», або, простіше - «зелені легені», створюють особливу - здорову і комфортну - середовище проживання в містах.

Зовнішній благоустрій міста - сукупність робіт і заходів, спрямованих на створення сприятливих, здорових і культурних умов життя і дозвілля населення на території міста.

Контрольні питання:

1. Благоустрій та озеленення населених місць
2. Зелені насадження
3. Основа системи озеленення сучасного міста
4. Соціально-економічні вимоги благоустрою території
5. Основні види робіт благоустрою території
6. Система озеленення сучасного міста
7. Благоустрій та озеленення
8. Санітарно-гігієнічні вимоги до житлової забудови

9. Захист території від шуму
10. Три групи насаджень
11. Насадження загального користування
12. насадження обмеженого користування
13. Насадження спеціального призначення
14. Зелені насадження спеціального призначення
15. Загальноміські зелені насадження
16. Благоустрійство міської території

Тема 7. Міський ландшафтний дизайн

Розглянуті теми:

- 7.1 Поняття ландшафтного дизайну
- 7.2 Особливості міського оформлення території
- 7.3. Ландшафтний дизайн з урахуванням кліматичних умов
- 7.4 Поняття ландшафтного дизайну